

Louise Richardson (red.): The Roots Of Terrorism.

New York/Londen: Taylor & Francis Group (Routledge), 2006; xii + 203 blz.; £ 16,99 ISBN 978-0-415-95438-9

Deze bundel, verschenen in de reeks *Democracy and Terrorism*, is een van de activiteiten die werden ondernomen na de Internationaal Topconferentie van de zogenaamde Club van Madrid. Die conferentie werd gehouden in maart 2005, een jaar na de terroristische aanslagen in Madrid. De Club van Madrid bestaat uit meer dan 60 oud-staatschefs en -regeringsleiders; Nederland is erin vertegenwoordigd door Wim Kok. Thema was het verschijnsel terrorisme. Voortzetting van het proces van wereldomvattende betrokkenheid, dialoog en actie waar het het terrorisme betrof, werd noodzakelijk geacht. De aanslagen in Londen, Sharm-el-Sheik en Bali bevestigden dit. De dertien auteurs in deze bundel analyseren individuele, psychologische, politieke, economische, religieuze en culturele factoren die aanzetten tot terrorisme. Algemene conclusie is dat men nog maar weinig weet van de onderliggende oorzaken, de 'roots', van het 'complexe en multivariabele verschijnsel' dat terrorisme heet. We tonen aan – aldus hoofdredacteur Louise Richardson (Harvard University) – dat terrorisme niet wordt veroorzaakt door religie, globalisering, politieke structuren of psychopaten. Wél zijn politieke en economische ongelijkheid en sociale vervreemding risicofactoren, terwijl religie het probleem kan vergroten omdat zij kan worden gebruikt om geweld tegen onrechtvaardigheden te legitimeren. Het blijkt onjuist terroristen als een uniforme massa boosdoeners, behept met een omschreven ideologie, te beschouwen. Elke terroristische groep dient in eigen context te worden begrepen. De meest succesvolle contraterroistische strategie is dan ook die welke is afgestemd op de desbetreffende groep. Dat laat onverlet dat een beter begrip

van verschillen en overeenkomsten noodzakelijk is. 'There is a lot we do not know about the underlying causes of terrorism, but everything we do know points to the importance of developing a long-term coordinated strategy that is consistent with our democratic principles and in which short-term objectives are integrated with long-term goals.' Het zou onjuist en onnodig zijn democratische waarden op te offeren aan veiligheid op de korte termijn (blz. 12). (F.v.d.B.)

Leonard Weinberg (red.): Democratic Responses to Terrorism.

New York/Londen: Taylor & Francis Group (Routledge), 2008; xii + 180 blz.; £ 18,99 ISBN 978-0-415-96491-3

Dit is de tweede publicatie in de serie *Democracy and Terrorism*. De negen essays in deze bundel concentreren zich op de vraag of men het terrorisme kan bestrijden met behoud van de democratie en met respect voor de mensenrechten. De vragen die blijken artikelen als 'Democratic Responses to Terrorism', 'Guidelines for International Democracy Promotion' en 'Islam, Islamism and Democracy' steeds weer opdoemen, zijn onder meer: betekent meer democratie minder terrorisme? Rechtvaardigt terrorismebestrijding beperking van mensenrechten en democratie? Wat zijn de mogelijkheden voor een democratische ontwikkeling in de landen van het Midden-Oosten? Hoe kan men een bijdrage leveren aan de versterking van de 'civil society' elders? En, niet te vergeten: mag men onderhandelen met terroristische organisaties? Mary Kaldor, uit een vroegere periode bekend als mede-oprichtster van de Europese anti-kernwapenbeweging en nu *Professor of Global Governance* aan de London School of Economics, pleit in haar essay voor verdieping van de term 'Civil Society', zodat het begrip een meer normatieve inhoud krijgt, waar het nu veelal wordt geïdentificeerd met de structuur

van een 'non-governmental organisation' (blz. 27 e.v.). Een artikel handelt over de confrontaties van de Verenigde Naties met terrorisme, te beginnen in 1948, toen VN-bemiddelaar in het Israëlisch-Palestijns conflict, Graaf Bernadotte, door een zionistische terrorist werd vermoord; 55 jaar later kwam het hoofd van de VN-missie in Bagdad, Sergio Vieira de Mello, om het leven als gevolg van een aanval van soennitische terroristen. Er is in de bundel ook een (eerder in *Foreign Affairs* verschenen) artikel opgenomen van Peter N. Neumann over 'Onderhandelingen met terroristen'. Nogal wat auteurs komen uit de juridische hoek. Zie bijvoorbeeld het artikel van Laura K. Donohue, dat de antiterrorismewetgeving van het Verenigd Koninkrijk met betrekking tot Ierland, alsmede recente wijzigingen daarin, analyseert. In 'Human Rights and the Challenge of Terror' betoogt David Cole dat de beweging voor mensenrechten voor een van haar grootste uitdagingen in haar bestaan staat. (F.v.d.B.)

David Spence (red.): The European Union and Terrorism.

Londen: John Harper Publishing, 2007; xi + 268 blz.; 35,- euro ISBN 978-0-9556202-0-1

De acht hoofdstukken in deze bundel zijn geschreven door experts die op enigerlei wijze, theoretisch dan wel praktisch, in Europees verband betrokken zijn bij de strijd tegen het terrorisme. Tegen de achtergrond van de noodzaak van nauwere Europese samenwerking bij terrorismebestrijding wordt de huidige stand van zaken geanalyseerd. Nagegaan wordt onder meer wat er sinds 2001 op het gebied van Europese samenwerking is bereikt. Benadrukt wordt dat in Europees verband de strijd tegen het terrorisme geschiedt op basis van de 'primacy of the rule of law'. Na 2001 kreeg het antiterrorismebeleid op nationale basis een nieuwe impuls. Uit de essays

in deze bundel blijkt dat de op gang gekomen Europese en transatlantische samenwerking niet te verwaarlozen valt en onontbeerlijk is ter ondersteuning van het nationale beleid. Dat neemt niet weg dat ze nog steeds ernstig tekortschiet. Er is nog steeds sprake van een 'Quest for a Coherent EU Response'. 'Het recht van de EU', aldus hoofdredacteur Spence in een slothoofdstuk, 'een beleid te formuleren en uit te voeren uit naam van 27 soevereine nationale staten, is nog steeds omstreden.' (blz. 169) De potentie daarvoor is aanwezig, maar de politieke wil daartoe ontbreekt. De belangrijkste praktische maatregel van de instelling van een machtig Europees 'centre for counter-terrorism' met een dito 'counter-terrorism coordinator' is nog steeds niet getroffen. Dit heeft niet zozeer te maken met angst voor aantasting van de mensenrechten, aldus Spence, maar is het gevolg van het feit dat 'supporters of national sovereignty have proved unready for such an important integrative step'. Maar de dreiging van het internationale terrorisme blijft. Dit zal de noodzaak van effectieve coördinatie op Europees niveau blijvend aan de orde stellen (blz. 175). In negen bijlagen treft men de officiële tekst aan van EU-rapporten, -besluiten, -regelingen en -activiteiten die betrekking hebben op terrorismebestrijding. (F.v.d.B.)

Michael Emerson & Richard Youngs (red.): Political Islam and European Foreign Policy. Perspectives from Muslim Democrats of the Mediterranean.

*Brussel: Centre for European Policy Studies (CEPS), 2007; 195 blz.; 25,- euro
ISBN-13: 978-92-9079-711*

De afgelopen tijd heeft de Europese Unie diverse initiatieven genomen die zijn samen te vatten onder de term 'European Neighbourhood Policy' (ENP). Een van de doeleinden was tot een dialoog te komen met '(non-violent) political ac-

tors and civil society organisations' in de mediterrane Arabische landen. De bundel heeft ten doel informatie te vergaren en erachter te komen wat islamieten nu zelf denken over Europa. De bundel bevat acht 'Case Studies in Political Islam', die betrekking hebben op Marokko, Algerije, Tunesië, Egypte, Libanon, Syrië en Turkije. De *case studies* geven een overzicht van trends in de binnenlandse ontwikkeling van deze landen, maar waren er vooral op gericht 'to cover in detail Islamists' perspectives on the European Union and its Foreign Policy' (blz. 7). Ze zijn gebaseerd op 'semi-gestructureerde interviews' met vertegenwoordigers van de belangrijkste islamitische groepen in de betrokken landen en op materiaal van hun organisaties. Men maakte daarbij gebruik van een gemeenschappelijke 'check-list' in het Engels en Arabisch van onderwerpen en vragen die bij de interviews aan de orde moesten komen (zie blz. 187-190). Er is rekening gehouden met de verschillende situaties waarin de islamitische groepen zich bevonden. Het maakt verschil uit of men te maken heeft met islamieten aan het bewind (zoals de AK in Turkije, en Hamas in Palestina); met groepen die in de regering of het parlement zitten, maar in de minderheid zijn; of met groepen die actief zijn, maar onderdrukt worden (zoals in Egypte) of die het land moesten ontvluchten (Syrië en Tunesië). Men blijkt in het algemeen kritiek te hebben op de Europese onwil democratische ontwikkeling in de betrokken landen te stimuleren. Democratie wordt kennelijk niet geschikt geacht voor Arabieren. Er is duidelijk sprake van 'unconditional support for autocratic regimes and thus being "anti-Islam"'. Europa's geloofwaardigheid blijkt ernstig te hebben geleden door het opschorten van hulp aan het democratisch aan het bewind gekomen Hamas en door de houding van Europa jegens Turkije. Ook de liberale opvattingen die worden gehanteerd, worden bekritiseerd: in het Westen is sprake

van een losse moraal en van spirituele achteruitgang, van toegeeflijkheid jegens homoseksuelen en van een 'certain conception of women's rights', waarmee men het niet eens is. De redacteuren pleiten voor een grootschalige inschakeling van moslim-democraten bij initiatieven van de Europese Unie die gericht zijn op verbetering van bestuur en 'civil society' in de mediterrane buurlanden. (F.v.d.B.)

W. Dammers: Comitology in the decision-making process of the European Union: Good Governance Guaranteed?

*Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2008; 96 blz.; 19,- euro
ISBN 978-90-5850-339-9*

Dit boek is het product van een afstudeerproject. In een handzaam bestek geeft het een overzicht van de ontwikkeling en het functioneren van het Europese 'comitologie'-systeem. Comitologie heeft altijd onder kritiek gestaan, omdat het fenomeen de Europese besluitvorming ondoorzichtig en ondemocratisch zou maken. Zoals in dit boek wordt besproken, is comitologie de laatste jaren grondig herzien om aan de kritiek tegemoet te komen. Ook heeft de EU in het laatste decennium eisen gesteld ten aanzien van goed beleid ('good governance'). De auteur bespreekt aan de hand van een aantal 'good governance'-criteria, zoals openheid, participatie en effectiviteit, of met deze hervormingen comitologie nu boven de verdenkingen staat. De conclusie is echter dat de hervormingen van comitologie wel tot sterke verbeteringen hebben geleid, maar dat er nog gereede twijfel bestaat ten aanzien van onder andere de openheid (wie zitten er bijvoorbeeld in de comités?), participatie (comitologie blijft ver van het publiek af) en de complexiteit van het systeem. Met betrekking tot comitologie gaat het dan ook te ver nu van 'good governance' te spreken. (A.S.)